

Державний архів Сумської області
Роменське повітове рекрутське присутствіє
м. Ромни Роменського повіту Полтавської губернії

ФОНД 1172

Інвентарний опис № 1

1831-1874 pp.

ПЕРЕДМОВА

до опису № 1 фонду 1172 Роменське повітове рекрутське присутствіє
м. Ромни Роменського повіту Полтавської губернії

Організація і проведення рекрутських наборів у Російській імперії XIX ст., мала свою організаційну та управлінську структуру, серед якої важливе місце займали *рекрутські присутствія* – спеціальні адміністративні органи (комісії), які безпосередньо займалися набором рекрутів. 20 лютого 1705 року - петровський указ про перший рекрутський набір й з того часу запровадився сам термін “рекрут”.

Згідно рекрутського статуту 1831 р., що був основою нормативно–правового регулювання військової системи Російської імперії, до складу якої на той час входила і значна частина українських земель, з 1832 р. до 1874 р. для прийому рекрут визначались відповідні місця, у яких відкривались спеціальні органи – *рекрутські присутствія* із визначеним складом чиновників, які були основними виконавчими органами по рекрутській повинності. Ці органи створювалися спочатку тільки в губернських містах, а на підставі рекрутського статуту 1831 року стали відкриватися і в повітових містах. У кожній губернії під час проведення набору їх кількість не могла перевищувати чотирьох: одне в губернському, а решта – в повітових містах (“пункти прийому рекрут”).

Саме з цих присутствій і починалися «грозная служба государева», «чужая дальняя сторонушка», що означали «велике горе» для всієї родини рекрута і часто для нього самого.

Рекрутські присутствія відкривалися в кожній губернії для прийому рекрутів під час здійснення набору. Казенна палата оголошувала про утворення рекрутських дільниць, кількість новобранців і з кожної дільниці або визначала грошову суму, яка мала виплатитися до державної скарбниці замість рекрута. Після закінчення терміну набору рекрутські присутствія надавали цивільному губернатору загальний звіт про роботу, передавали справи до рекрутського столу казенної палати і закривалися.

Повітові рекрутські присутствія включали до свого складу: дворянського предводителя того повіту, у якому засновано присутствіє, місцевого городничого, військового і медичного чиновників. Головуючим, як правило, призначався вищий за званням предводитель. В повітових містах, де не було цієї посади, місце головуєчого займав повітовий суддя.

При кожному рекрутському присутствії функціонувала канцелярія, до складу якої належав діловод, його помічники та декілька писців. Під командуванням військового чиновника, при кожному присутствії перебував офіцер і унтер-офіцер внутрішньої сторожі з солдатами і цирульниками, які допомагали в організації проведення набору. Такі ж функції виконував і офіцер корпусу жандармів.

Від кожного кандидата в солдати потрібно було мати при собі одяг, взуття та продовольство. Доставку рекрутів забезпечували «віддавальники» - відповідальні представники поміщика і того селянського суспільства, з якого обраний рекрут. Вони супроводжували майбутніх солдатів в присутність,

вносили за нього необхідний грошовий внесок, зібраний всім селянським суспільством (громадські суми).

Якщо у поміщика або громади забирали людей на будь-які роботи, натомість видавали спеціальні документи - залікові квитанції, які звільняли від здачі рекрутів.

Як при черговій системі, так і при жеребкуванні, в широкій мірі допускалася заміна особи, що здається в рекрути, іншою особою. Найбільш поширеним способом заміни було наймання «охотників» (бідняків), які на певних умовах йшли в рекрути замість свого наймача.

Всі сім'ї поділялися на 3 розряди: до 1-го відносилися «багаторобочі», тобто ті, які мали не менше 4 працівників; до 2-го - «трійникові», тобто мали 3 працівників; до 3-му - «двійникові» і ті з трійникових, які вже поставили одного рекрута. Бездомні і безсімейні одинаки приєднувалися до 1-го розряду, а єдині працівники в сім'ї зовсім звільнялися від служби.

Маніфестом від 1 серпня 1834 р. «О замене общих в Государстве рекрутских наборов, частными, ежегодно в одной половине Государства, и о производстве в сем году первого набора в Южной полосе» територія Російської імперії поділялася на 2 смуги: південну й північну, а маніфестом від 8 липня 1839 р. – на західну та східну. До 1855 р. щорічно оголошувався набір рекрутів почергово (частковий рекрутський набір) по західній або східній смузі.

Останній рекрутський набір у Російській імперії проходив із 15 січня до 15 лютого 1874 р. Рекрутські присутствія скасовано указом Сенату від 14 травня 1874 р. Відповідно до “Статуту щодо військової повинності”, свої повноваження вони передали новоствореним губернським і повітовим із військової повинності присутствіям.

* * *

У 2021 році проведено науково-технічну обробку документів постійного терміну зберігання фонду, вдосконалення та переробку опису.

До опису включені алфавітні, формулярні, оглядові та призовні списки Роменського рекрутського присутствія.

В опису відредаговані заголовки справ, уточнені крайні роки документів, кількість аркушів у справах, опис передруковано, складено передмову, історичну довідку, перевідну таблицю шифрів, акт перероблення опису архівного фонду.

На впорядковані документи складено опис № 1 справ постійного зберігання, в який включено 65 справ з № 1 по № 65 за 1831-1874 роки. Справи в опису систематизовані за датами. Старий інвентарний опис взятий на облік та включений в опис під № 65.

Передмову склала

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга АНДРЮЩЕНКО

Роменське повітове рекрутське
присутствіє
м. Ромни
Роменського повіту
Полтавської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Сумської області

_____Юрій Олійник
_____2021

Фонд 1172

Опис № 1

справ постійного зберігання
за 1831-1874 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи	Крайні дати документів справи	Крайні дати документів справи	Кількість аркушів у справі	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1.		Оглядові списки рекрутів, прийнятих по 97-му набору у м. Ромни у 1831 році	1831 р.		66	
2.		Алфавітний список прийнятих в Роменському рекрутському присутствії рекрутів по 97-му набору з листопада 1831 року	листопад 1831 р.		38	
3.		Формулярний список рекрутів, прийнятих у 3-му повітовому Роменському рекрутському присутствії по загальному 1836 року набору з 5 листопада 1836 року. Алфавітний список рекрутів, прийнятих у 3-му повітовому Роменському рекрутському присутствії по загальному набору 1836 року	листопад 1836 р.		804	
4.		Алфавітний список рекрутів Роменського рекрутського присутствія, прийнятих по 5-му набору з Малоросійських козаків воїнів	15 січня 1838 р.		80	

1	2	3	4	5	6	7
5.		Алфавітний список прийнятих у Роменському рекрутському присутствії по 6-му з малоросійських козаків набору з 15 січня по 15 лютого 1839 року. Формулярний список прийнятих у Роменському рекрутському присутствії по 6-му з Малоросійських козаків набору з 15 січня по 15 лютого 1839 року	15 січня 1839 р.	17 лютого 1839 р.	75	
6.		Формулярний список Роменського рекрутського присутствія	1839 р.		163	
7.		Формулярний список прийнятих в Роменському рекрутському присутствії по 7-му з малоросійських козаків набору на службу воїнів	1840 р.		64	
8.		Формулярний список Роменського рекрутського присутствія прийнятих в залік майбутніх наборів рекрутів у грудні 1842 року Формулярний список прийнятих рекрутів із міщан-євреїв 12 грудня 1842 року	грудень 1842 р.		28	
9.		Формулярний список Роменського рекрутського присутствія за 1843 рік	1843 р.		97	
10.		Алфавітний список по 5-му частковому набору у листопаді та грудні 1844 року	листопад 1844 р.	грудень 1844 р.	46	

1	2	3	4	5	6	7
11.		Формулярний список рекрутів, прийнятих в Роменському повітовому рекрутському присутствії у 1844 році	1844 р.		90	
12.		Алфавітний список рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії з листопада 1844 р. по січень 1845 року по 5-му черговому набору	листопад 1844 р.	січень 1845 р.	18	
13.		Формулярний список євреїв, прийнятих в Роменському повітовому рекрутському присутствії	листопад 1844 р.	грудень 1844 р.	3	
14.		Формулярний список євреїв, прийнятих в Роменському повітовому рекрутському присутствії	листопад 1844 р.	грудень 1844 р.	3	
15.		Алфавітний список рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії з 01 листопада 1844 року по 1 січня 1845 року по 5-му черговому набору	01 листопада 1844 р.	1 січня 1845 р.	10	
16.		Формулярні списки Роменського рекрутського присутствія 1845 року	1845 р.		154	
17.		Алфавітний список прийнятих в Роменському присутствії воїнів з малоросійських козаків по 10-му набору 15 січня 1845 року	січень 1845 року		14	
18.		Чисті формулярні списки рекрутів, прийнятих по 10-му часткового набору з 1 жовтня по 15 листопада 1852 року Роменського рекрутського присутствія	жовтень 1852 р.	листопад 1852 р.	127	

1	2	3	4	5	6	7
19.		Чорнові формулярні списки рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії по 10-му частковому черговому набору з 1 жовтня по 15 листопада 1852 року	жовтень 1852 р.	листопад 1852 р.	139	
20.		Чорнові формулярні списки рекрутів, прийнятих в Роменському присутствії в залік майбутніх наборів у 1852 році	1852 р.		14	
21.		Формулярні списки рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії по 12-му частковому набору 1854 року	1854 р.		179	
22.		Чорнові формулярні списки рекрутів, прийнятих в залік майбутніх наборів у 1854 році	1854 р.		26	
23.		Формулярні списки рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії в залік наборів у 1854 році	1854 р.		20	
24.		Чорнові формулярні списки рекрутів, прийнятих по 12-му частковому черговому набору з 1 листопада по 15 грудня 1854 року	листопад 1854 р.	грудень 1854 р.	195	

1	2	3	4	5	6	7
25.		Чорнові формулярні списки прийнятих рекрутів по 13-му частковому набору в Роменському рекрутському присутствії з 1 червня по 1 липня 1855 року	червень 1855 р.	липень 1855 р.	314	
26.		Формулярний список прийнятих рекрутів у 1855 році	1855 р.		12	
27.		Чорнові формулярні списки рекрутів, прийнятих в залік майбутніх наборів	січень 1855 р.	лютий 1855 р.	16	
28.		Формулярні списки рекрутів, прийнятих в залік майбутніх наборів	червень 1855 р.		286	
29.		Формулярні списки Роменського рекрутського присутствія прийнятих рекрутів у 1855 році	січень 1855 р.		99	
30.		Формулярний список рекрута Лазаря Лукина Хочка, який надійшов охоче у воїни за старшого брата Феодосія Хочка, який поступив у воїни при минулому загальному з обох смуг імперії набору, що проводився в Полтавській губернії з 15 січня по 15 лютого 1863 року	25 листопада 1863 р.		2	
31.		Алфавітний список та формулярний список рекрутів козачого стану, прийнятих у Роменському рекрутському присутствії з 15 січня по 15 лютого 1863 року	січень 1863 р.	лютий 1863 р.	138	

1	2	3	4	5	6	7
32.		Алфавітний список та формулярний список рекрутів козачого стану, прийнятих у Роменському рекрутському присутствії по надзвичайному з обох смуг імперії набору, який проводився у Полтавській губернії з 1 листопада по 1 грудня 1863 року	листопад 1863 р.	грудень 1863 р.	143	
33.		Алфавітний список та формулярний список рекрутів, прийнятих у Роменському рекрутському присутствії з 15 січня по 15 лютого 1863 року	січень 1863 р.	лютий 1863 р.	191	
34.		Формулярний список Федота Ісаєва Куца, представлений козаком Андрієм Самойловим Лисаченко, в залік майбутнього набору	31 січня 1863 р.		4	
35.		Формулярний список Федота Ісаєва Куца, представлений козаком Андрієм Лисаченко, в залік майбутнього набору	31 січня 1863 р.		4	
36.		Загальні формулярні списки рекрутів, прийнятих із станів міщан, казенних та тимчасовозобов'язаних селян по загальному з обох смуг імперії набору, який проводився з 15 січня по 15 лютого 1865 року	січень 1865 р.	лютий 1865 р.	72	

1	2	3	4	5	6	7
37.		Загальні формулярні списки рекрутів, прийнятих із стану малоросійських козаків по загальному з обох смуг імперії набору, який проводився з 15 січня по 15 лютого 1865 року	січень 1865 р.	лютий 1865 р.	146	
38.		Формулярні списки Роменського рекрутського присутствія по набору рекрутів з 15 січня по 15 лютого 1866 року	січень 1866 р.	лютий 1866 р.	52	
39.		Формулярний список рекрутів, прийнятих у Роменському рекрутському присутствії по загальному набору з 15 січня по 15 лютого 1866 р.	січень 1866 р.	лютий 1866 р.	55	
40.		Формулярні списки тимчасовозобов'язаних, державних селян та міщан християн та євреїв, які поступили по набору у Роменському рекрутському присутствії з 15 січня по 15 лютого 1867 року	16 січня 1867 р.	20 лютого 1867 р.	60	
41.		Формулярні списки рекрутів, прийнятих на заміну тим, що поступили при минулих наборах, з 15 січня по 15 лютого 1867 року Роменського рекрутського присутствія	06 січня 1867 р.	09 лютого 1867 р.	8	

1	2	3	4	5	6	7
42.		Алфавітний вказівник рекрутів Роменського рекрутського присутствія Формулярний список малоросійських козаків, які поступили власне по набору з 15 січня по 15 лютого 1867 року Роменського рекрутського присутствія. Формулярний список прийнятих 20 лютого 1867 року рекрутів з козаків Роменського повіту по загальному набору	17 січня 1867 р.	20 лютого 1867 р.	108	
43.		Алфавітний вказівник рекрутів Роменського рекрутського присутствія Формулярні списки малоросійських козаків, які поступили власне по набору з 15 січня по 15 лютого 1867 року Роменського повітового рекрутського присутствія	17 січня 1867 р.	14 лютого 1867 р.	105	

1	2	3	4	5	6	7
44.		Алфавітний вказівник рекрутам Роменського рекрутського присутствія Формулярні списки за тимчасовозобов'язаних, державних селян та міщан християн та євреїв, які поступили власне по набору з 15 січня по 15 лютого 1867 року Роменського рекрутського присутствія. Формулярний список рекрутів, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії 13 березня 1867 року. Формулярні списки рекрутів Івана Євстаф'єва Федька, Семена Бедного та Петра Пономаренка, Івана Михайлова Зенченка, прийнятих в Роменському рекрутському присутствії Формулярні списки рекрутів, прийнятих на заміну тим, що поступили при минулих наборах, з 15 січня по 15 лютого 1867 року Роменського рекрутського присутствія	16 січня 1867 р.	12 липня 1867 р.	86	

1	2	3	4	5	6	7
45.		Алфавітний вказівник рекрутів Роменського рекрутського присутствія Формулярні списки рекрутів, які поступили в набір з 15 січня по 15 лютого 1868 року зі станів казенних селян, тимчасовозобов'язаних селян та міщан християн і євреїв, Роменського рекрутського присутствія. Формулярні списки рекрутів, які поступили на військову службу під час набору з 15 січня по 15 лютого 1868 року з всіх станів на заміну прийнятим при минулих наборах та в залік майбутніх наборів, Роменського рекрутського присутствія	16 січня 1868 р.	16 березня 1868 р.	91	
46.		Циркуляри Роменському рекрутському присутствію Розклад про кількість рекрутів, які слід поставити з Полтавської губернії в загальний по імперії набір на підставі Височайшого Маніфесту 25 жовтня 1868 року (з 1000 душ по 4 рекрути)	31 серпня 1868 р.	19 грудня 1869 р.	208	
47.		Чорнові формулярні списки рекрутів, які поступили з всіх станів в період 1869 року на заміну прийнятих при минулих наборах, Роменського рекрутського присутствія	04 березня 1869 р.	04 липня 1869 р.	5	

1	2	3	4	5	6	7
48.		Алфавіт та формулярні списки рекрутів, які поступили зі стану козаків, з 15 січня по 15 лютого 1869 року, Роменського рекрутського присутствія Алфавіт та формулярні списки рекрутів, які поступили зі станів міщан християн і євреїв та селян казенних та тимчасовозобов'язаних, з 15 січня по 15 лютого 1869 року, Роменського рекрутського присутствія. Формулярні списки рекрутів, які поступили з всіх станів з 15 лютого 1868 року по 15 січня 1869 року на заміну прийнятих при минулих наборах, Роменського рекрутського присутствія	1868 р.	1869 р.	163	
49.		Формулярні списки Роменського повітового рекрутського присутствія рекрутів, які поступили з стану селян тимчасовозобов'язаних власників, казенних і міщан християн та євреїв в набір з 15 січня по 15 лютого 1870 року	16 січня 1870 р.	14 лютого 1870 р.	58	
50.		Формулярні списки рекрутів, які поступили з всіх станів в період 1870 року на заміну прийнятим при минулих наборах	03 березня 1870 року	05 грудня 1870 р.	6	

1	2	3	4	5	6	7
51.		Формулярні списки Роменського рекрутського присутствія рекрутів, які поступили зі стану малоросійських козаків в набір з 15 січня по 15 лютого 1870 року	17 січня 1870 р.	19 лютого 1870 р.	62	
52.		Формулярний список рекрутів, які поступили зі всіх станів в період 1871 року на заміну прийнятим в минулий набір	03 березня 1871 р.	03 листопада 1871 р.	12	
53.		Формулярний список рекрутів, які поступили зі станів казенних та тимчасовозобов'язаних селян і міщан християн та євреїв, з 1 лютого по 1 березня 1871 року	03 лютого 1871 р.	27 лютого 1871 р.	81	
54.		Формулярний список рекрутів, які поступили з стану малоросійських козаків з 1 лютого по 1 березня 1871 року	03 лютого 1871 р.	27 лютого 1871 р.	92	
55.		Призовний список рекрутського участку одинаків, двійників та багаторобочих Роменського міщанського християнського товариства, складений рекрутським старостою та добросумлінними 30 січня 1872 року	30 січня 1872 р.		9	
56.		Формулярний список рекрутів, які поступили з всіх станів в період 1872 року на заміну прийнятим по минулим наборам	21 березня 1872 р.	04 грудня 1872 р.	8	

1	2	3	4	5	6	7
57.		Формулярний список рекрутів, прийнятих у набір з 15 січня по 15 лютого 1872 року за селян тимчасовозобов'язаних та казенних і міщан християн та євреїв	17 січня 1872 р.	14 лютого 1872 р.	88	
58.		Формулярний список рекрутів, прийнятих в набір з 15 січня по 15 лютого 1872 року	15 січня 1872 р.	09 лютого 1872 р.	101	
59.		Призовний список рекрутського участку одинаків, двійників, трійників, четвериків Роменського міщанського християнського товариства, складений міщанським старостою та добросумлінними 14 січня 1873 р. Розглянутий загальним присутством Роменської міської управи 19 січня 1873 року	14 січня 1873 р.	19 січня 1873 р.	11	
60.		Справа Роменського рекрутського присутствія в законених розпоряджень. Розклад про розподіл рекрутів набору з обох смуг Імперії та Царства Польського, оголошеного Височайшим Маніфестом 22 листопада 1873 року	07 грудня 1873 р.	15 лютого 1874 р.	67	
61.		Журнали Роменського рекрутського присутствія по набору рекрутів у 1874 році	03 січня 1874 р.	05 квітня 1874 р.	58	
62.		Реєстр вхідних паперів Роменського повітового рекрутського присутствія на 1874 рік	01 грудня 1873 р.	11 липня 1874 р.	15	

1	2	3	4	5	6	7
63.		Поточне листування Роменського рекрутського присутствія	10 грудня 1873 р.	14 лютого 1874 р.	112	
64.		Алфавітний список прийнятих в Роменському рекрутському присутствії рекрутів по 7-му частковому набору	[1840 р.]		19	
65.		Старий опис			12	

До опису внесено 65 (шістдесят п'ять) справ з № 1 по № 65 у тому числі:
літерні №№ _____, пропущені №№ _____

Укладач опису:

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга АНДРЮЩЕНКО

09.07.2021

Перевідна таблиця шифрів до опису 1 Ф.1172

Новий номер справи	Старий номер справи	Новий номер справи	Старий номер справи	Новий номер справи	Старий номер справи
1.	1	23.	23	45.	43
2.	2	24.	24	46.	44
3.	3	25.	25	47.	45
4.	4	26.	26	48.	46
5.	5	27.	27	49.	47
6.	6	28.	28	50.	48
7.	7	29.	29	51.	49
8.	8	30.	30	52.	50
9.	9	31.	31	53.	51
10.	10	32.	32	54.	52
11.	11	33.	33	55.	53
12.	12	34.	62	56.	54
13.	13	35.	63	57.	55
14.	14	36.	34	58.	56
15.	15	37.	35	59.	57
16.	16	38.	36	60.	58
17.	17	39.	37	61.	59
18.	18	40.	38	62.	60
19.	19	41.	39	63.	61
20.	20	42.	40	64.	64
21.	21	43.	41	65.	Старий опис
22.	22	44.	42		